

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Костенко С. О.

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства
Житомирського національного агроекологічного університету
м. Житомир, Україна*

Соціальна сфера українського села, на жаль, знаходиться на затьяжній стадії стагнації. Про необхідність розвитку соціальної сфери села висловлювались багато учених як в галузі права, так і в галузі економіки. Також така необхідність визнана і закріплена на законодавчому рівні, про що свідчать такі нормативно-правові акти як Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення проекту Національної програми відродження села на 1995-2005 роки» від 11.06.1994 р. № 393, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року» від 10.08.2004 р. № 573-р, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 роки» від 21.12.2005 р. № 536-р, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19.09.2007 р. № 1158 та інші.

Майже кожному п'ятиріччю Кабінетом Міністрів України приймаються Програми та Концепції розвитку села. Однак нинішній занепалий стан села пов'язаний з тим, що ще жодна аграрна реформа, жодна з вище зазначених Програм не були доведені до кінця у повному обсязі як на рівні нормативно-правового забезпечення, так і на рівні фінансування, що підтверджується даними аудиту Рахункової палати від 2013 року. Так, у Бюлетені підготовленому за матеріалами Звіту про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року станом на 2013 рік зазначається, що визначені Програмою до розроблення і прийняття акти законодавства на першому етапі її виконання (2008-2009 роки) не були прийняті. При цьому законодавчі та нормативно-правові акти, які прийняті на другому етапі виконання Програми (2010-2011 роки), недосконалі та не узгоджуються між собою, що негативно позначилося на її результативності. А також: «Виконавцями програми і головними розпорядниками коштів державного бюджету на її заходи у 2008–2011 роках спрямовано 68,2% від

прогнозного на цей період обсягу. Як наслідок, заходи, передбачені на цей період Програмою, в повному обсязі не виконано». При чому усі ці «недовиконані» заходи стосуються розвитку соціальної сфери села.

Тобто, на заваді розвитку соціальної сфери українського села стоїть два негативних фактора – це неякісне нормативно-правове забезпечення та недостатність фінансування. Розглянемо їх детальніше.

Неякісність нормативно-правового регулювання в свою чергу теж пов'язано з декількома факторами. По-перше, це пов'язано з непослідовною аграрною політикою щодо підтримки та розвитку як соціальної сфери села, так і аграрної сфери в цілому. По-друге, неякісність нормативно-правового регулювання аграрної сфери пов'язується з недосконалим механізмом забезпечення відповідних нормативно-правових актів та з низьким рівнем законодавчої техніки.

Варто зазначити, що усунення вказаних двох факторів становить для України реальну потужну проблему, яка на тлі низької правової культури та правосвідомості, позначається на якості та ефективності аграрних правовідносин. Так, рівень законодавчої техніки цілком залежить від рівня професійної компетенції працівників комітетів Верховної Ради України, що готують відповідні законопроекти, а також від їхньої співпраці з науковими інститутами, які здатні провести оцінку та внести пропозиції до законопроекту. Однак варто також визнати і те, що досить важко на законодавчому рівні якісно оформити будь-які аграрні правовідносини із-за наявності великої кількості нормативно-правових актів в даній сфері, які є розпорощеними та мають різну юридичну силу, що спричинює невідповідність підзаконних нормативно-правових актів актам вищої юридичної сили та декларативність багатьох положень аграрного законодавства. Зазначені недоліки ускладнюють як практику застосування норм аграрного права, так і судову практику щодо захисту порушених прав в аграрній сфері. Тому для полегшення праці законотворців та задля підвищення рівня якості їхньої роботи в першу чергу необхідно систематизувати аграрне законодавство, про що вже довгий час наголошували провідні науковці, серед яких Семчик В., Єрмоленко В., Погрібний О., Янчук В., Титова Н., Статівка А. та інші.

Як влучно зазначає і прогнозує Рахманіна Т.: «Якщо проблеми систематизації залишити без уваги, то немає ніяких сумнівів, що вже в найближчому майбутньому вони стануть надзвичайно гострими. Саме тому вже зараз поступово, крок за кроком, необхідно йти в напрямі послідовного впорядкування законодавства. Інакше ми скоро перестанемо орієнтуватися в складному нормативному масиві, заплутаємось навіть у якісних нових законах.» [2, 45].

Власне систематизація аграрного законодавства має лягти в основу реформування аграрної галузі, що належить до компетенції державних органів влади, які здійснюють аграрну політику держави. З непослідовністю та хаотичністю формування державної аграрної політики пов'язують сучасний стан українського села. Це все безумовно дестабілізує та загострює наявні проблеми в аграрній сфері. Тому для подолання цього негативного фактору необхідно в першу чергу розробити тактичні та стратегічні цілі, на базі яких повинно ґрунтуватися формування державної політики в аграрній сфері. Тільки за таких умов вона буде цілісною, комплексною та послідовною.

Варто однак відзначити, що на практиці політичні рішення подекуди випереджають законодавче регулювання відповідних правовідносин, що свідчить про здатність політичної влади адекватно та оперативно реагувати на виклики сьогодення в аграрній сфері. Так, приміром, на практиці широко використовується укладення угод соціального партнерства між суб'єктами сільського господарювання та сільськими радами про відрахування до місцевого бюджету коштів на розвиток відповідної громади. При чому така практика активно розпочалася ще у 2013 році, однак досі жодного нормативно-правового акту, що регулює відповідні правовідносини не прийнято. Як видно, законодавче регулювання аграрних правовідносин значно відстає від реалій аграрного ринку.

Така ж ситуація спостерігається і щодо законодавчого регулювання діяльності агроторгових домів, які здійснюють важливу функцію посередництва

між сільськогосподарським товаровиробником та біржою, що надає змогу дрібним сільськогосподарським товаровиробникам надійно збувати свій товар по гарантованим державою цінам. В зв'язку з цим агроторгові дома є надійним елементом для формування організованого прозорого аграрного ринку. Проте ще у 2008 році наказом Міністерства аграрної політики № 411/69 було визнано таким, що втратив чинність, наказ, який затверджував Типове положення про міжрегіональний та районний агроторговий дім 1996 року з метою приведення у відповідність нормативно-правових актів до вимог чинного законодавства України. Однак до цього часу ще не прийнято ніякого альтернативного правового акту. Таким чином діяльність агроторгового дому на правовому рівні також не регламентовано, хоча самі агроторгові дома і пов'язані з ними правовідносини в Україні функціонують.

Потрібно відзначити, що якість регулювання аграрних правовідносин безпосередньо впливає на рівень розвитку соціальної сфери села. Адже нестабільність законодавства, наявність прогалин та колізій в аграрній сфері зумовлює невпевненість та відмову багатьох потенційних суб'єктів господарювання від здійснення такої діяльності. А як відомо, саме наявність малого та середнього бізнесу на селі здатне його оживити. Навіть ті програми, які задіяні державою та фінансуються нею для підтримки соціальної сфери села, такі як «Шкільний автобус», «Власний дім» та інші, могли би бути краще реалізовані при умові закріплення безпосередньої дисциплінарної та кримінальної відповідальності розпорядників відповідних коштів. Тобто при умові навіть того мізерного державного фінансування, але при якісному нормативно-правовому забезпеченні відповідних правовідносин, українське село здатне і в змозі розвиватись.

Тому найважливішим і першочерговим завданням держави у формуванні політики щодо аграрної сфери та найкращою підтримкою держави українського села є якісне оновлення аграрного законодавства та його систематизація.

Література:

1. Про результати аудиту виконання заходів державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Бюлетень підготовлено за матеріалами «Звіту про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до

2015 року». – Київ:Рахункова палата України, 2013. – с. 31. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/docscatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf

2. Рахманина Т. Н. Соотношение кодификации и текущего правотворчества в процессе создания Свода законов / Т.Н. Рахманина // Проблемы совершенствования советского законодательства. – Вып. 27. – М., 1983. – 43-48.